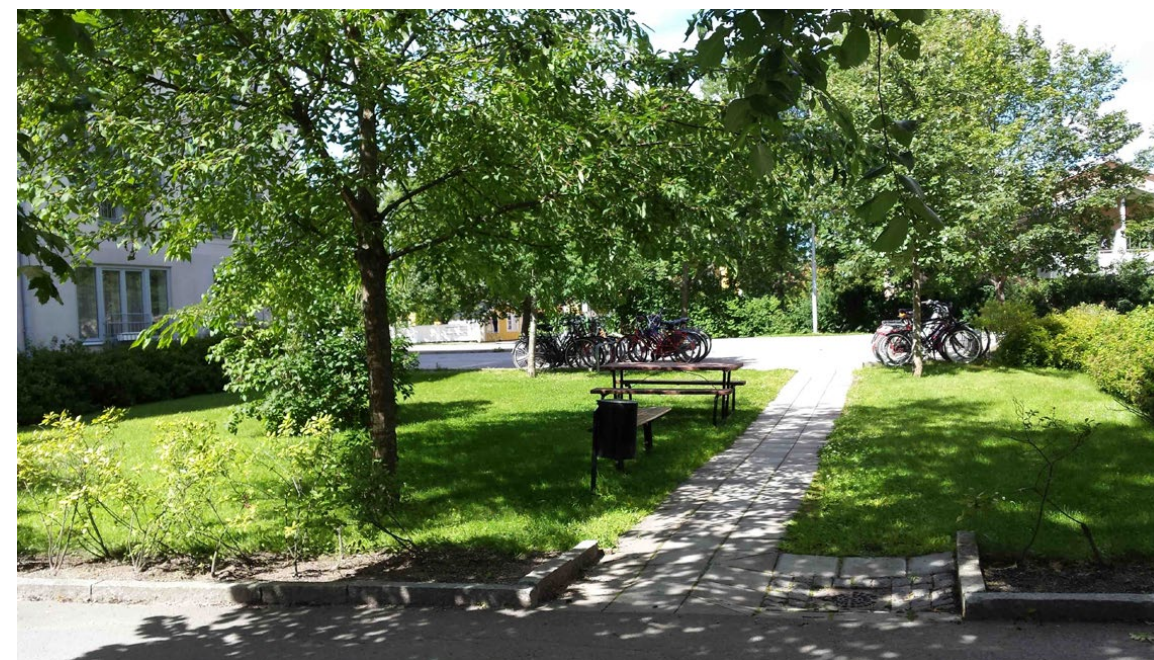

Halvslutna rum

Ett idéförslag för kvarteret Kandidaten i Uppsala

Andreas Ädling

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Uppsala 2015

Titel: Halvslutna rum - *Ett idéförslag för kvarteret Kandidaten i Uppsala*

Engelsk titel: Semi-closed space - A proposal for the design of the residential parks in Kandidaten, Uppsala

© Andreas Ädling

Handledare: Sofia Eskilsdotter, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Ylva Dahlman, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Bostadsgård, Etableringskostnad, Gestaltning, Skötselkostnad, Underhåll, Uppsala

Omslagsbild: Bilder på kvarteret Kandidatens bostadsgårdar. © Andreas Ädling

Publiceringsår: 2015

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Abstract

The residential park is our closest connection to nature, it is a place for relaxation and a place for socializing with neighbors and friends. Its appearance and layout is often the first impression you have of a residential area therefore making it a crucial component for attracting new tenants. They are also vital for encouraging current tenants to use the outdoor environment.

The purpose of this study is to investigate how the design of three residential parks for one residential area in Uppsala is affected when the cost of establishment and management has to be as low as possible. However at the same time they must also accommodate the needs of the current tenants.

The work has been done by inventory and analysis of the area followed by a questionnaire study being sent to out to the current tenants and a few interviews. The questionnaire study was the greatest source of information during this study. This was because it showed what opinions the tenants had of the current state of the residential parks and what was missing from their point of view. The cost of different plant materials and earthen materials was investigated to find out what materials had the lowest cost in relation to establishment and management. All this information resulted in a design program and was used as a foundation for the design process.

The result is a proposal that describes how the residential parks can be designed to have a low cost of establishment and management. At the same time some costs have been allowed to create an outdoor environment that provide the tenants with some functions that they previously were missing.

Sammanfattning

Bostadsgården är vår närmaste koppling till naturen, det är en plats för avkoppling och en plats där vi umgås med grannar och vänner. Dess utseende och utformning är ofta det första intrycket man får av ett bostadsområde, något som kan vara avgörande för att locka till sig nya hyresgäster och även för att uppmuntra boende till att använda sin utemiljö.

Syftet med detta arbete är att undersöka vad konsekvenserna blir för en ny utformning av tre bostadsgårdar i kvarteret Kandidaten i Uppsala ifall billiga alternativ för etablering och skötsel används. Även om fokus ligger på att minimera kostnaderna för utemiljön ska bostadsgårdarna fortfarande vara anpassade efter de boendes användande och behov

Arbetet har utförts genom en inventering och analys av bostadsgårdarna följt av en enkätstudie bland de boende samt intervjuer. Enkätstudien var den största källan till information under arbetet eftersom den gav en uppfattning om vad de boende tyckte om sin utemiljö och även vad de ansåg saknades. Etablerings- och skötselkostnader för växt- och markmaterial har undersökts för att ta reda på vilka material som har lägst kostnader. Allt detta resulterade i ett antal programpunkter som ligger till grund för gestaltningsprocessen.

Resultatet är ett idéförslag på hur en möjlig gestaltning av bostadsgårdarna kan komma att se ut. Samtidigt som att kostnaderna minimerats vad gäller etablering och skötsel har vissa högre kostnader tillåtits för att bostadsgårdarna ska erbjuda många av de funktioner som de boende saknat.

Innehåll

Introduktion	5
Bakgrund	5
Naturens återhämtande effekter	5
Bostadsgården som mötesplats	5
Värdet av en välskött utemiljö	5
Kvarteret Kandidaten	6
Begreppsprecisering	6
Syfte	6
Frågeställning	6
Avgränsningar	6
Metod	6
Undersökning av etablerings- och skötselkostnader	6
Inventering och analys	6
Lynch-inspirerad analys	7
SWOT-analys	7
Enkätundersökning	7
Intervju	7
Programpunkter	7
Koncept	7
Resultat	8
Undersökning av etablerings- och skötselkostnader	8
Inventering och analys	8
Klimat	8
Rumslighet	8
Höjdförhållanden	8
Sittytor	8
Växtmaterial	9
Markmaterial	9
Buller	9
Lynch-inspirerad analys	10
SWOT-analys	10
Enkätstudien	10

Programpunkter	10
Koncept	11
Idéförslaget	12
Skapa ett mer välvärdat intryck	12
Skapa fler gemensamma uteplatser	12
Ge bostadsgårdarna en tydligare rumslighet	12
Öka insynsskyddet mot omgivande stråk	12
Välj nya material med låg etablerings- och skötselkostnad	12
Bevara välmående växtmaterial	12
Diskussion	13
Metoddiskussion	13
Resultatdiskussion	13
Slutdiskussion	13
Referenser	14
Figurer	14
Referenser	15
Figurer	15

Introduktion

I takt med att buller och stress ger ett allt större avtryck i våra liv har också önskan att koppla av och vila ökat. Naturen är för många en tillflyktsort där vi kan stressa av och vila upp oss.

Studier har visat att människor söker sig till olika typer av upplevelser för att må bra. Främst söker vi oss till ostördhet, naturpräglad miljö, möjlighet till återhämtning och tryggheten i en välordnad miljö (Boverket 2007, s. 26).

I storstäderna erbjuds ofta denna typ av miljö av offentliga platser som grönområden och parker men i takt med att våra städer växer och fler människor flyttar till storstäderna har andelen grönytor i städerna minskat de senaste trettio åren (Boverket 2007, s. 29).

Den minskade tillgången på offentliga grönområden i storstäderna ställer därför högre krav på den natur som är närmast våra hem, bostadsgårdarna.

I det här arbetet gestaltas tre bostadsgårdar åt en bostadsrättsförening i Uppsala som inte har möjlighet att finansiera stora etablerings- och skötselkostnader. Gestaltungsförslaget är främst av intresse för boende i bostadsområdet Kandidaten eftersom förslaget rör en förändring av deras närmaste utemiljö. Studien kan vara av intresse för landskapsarkitekter eftersom upprustning och renovering av utemiljöer behöver utföras med jämna mellanrum precis på samma sätt som äldre byggnader behöver rustas upp och renoveras för att behålla sin livslängd.

Bakgrund

Detta avsnitt inleds med en redovisning av de återhämtande effekter och sociala värden som en rätt gestaltad utemiljö kan ge samt de ekonomiska vinsterna av att den är välplanerad och skötselanpassad. Därefter presenteras bakgrundsinformation om Kvarteret Kandidaten vars tre bostadsgårdar är gestaltungsobjektet för detta arbete.

Naturens återhämtande effekter

Rachel Kaplan och Stephen Kaplan har tillsammans med Robert L. Ryan (1998, ss. 16-18) har visat att vi har två typer av uppmärksamhet; riktad uppmärksamhet och fascination. Skillnaden mellan dessa två är att riktad uppmärksamhet är något vi kontrollerar vilket är krävande och orsakar mental trötthet medan fascination är tvärtom. Fascination kräver istället inte något av oss vilket gör att den kan hjälpa till att återhämta oss (Kaplan & Kaplan 1998, ss. 16-18).

En senare studie av Grahn och Stigsdotter (2003, s. 15) har visat att människor som oftare använder grönområden i städerna

upplever lägre nivåer av stress. Avståndet till närmste grönområde är inte en avgörande faktor för att minska stressnivån, däremot är avståndet avgörande för hur ofta det används. Är grönområdet längre bort än 300 meter så är människor mer benägna att välja bort ett besök. Samma studie visar även att boende som äger en trädgård eller har tillgång till en bostadsgård intill sin bostad uppvisar lägre stressnivåer samt är mer benägna att uppsöka andra grönområden jämfört med boende utan denna tillgång (Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. 2003, ss. 12-14).

Patrik Grahn och Ulrika A. Stigsdotter har i en studie tagit fram åtta dimensioner som vi människor uppfattar i naturen (se figur 1).

Av dessa dimensioner är Rofyllad (*Serene*) den som flest människor föredrog följt av Utrymme (*Space*) och Natur (*Nature*). Däremot föredrar människor som lider av stress, platser med en kombination av dimensionerna Natur och Fristad (*Refuge*) helst i kombination med avsaknaden av den Sociala (Social) dimensionen (Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. 2010, ss. 271-272).

Dimension	Kvalitéer
Natur (<i>Nature</i>)	Visar naturens styrka och kraft, ger känslan att miljön är på naturens villkor och ger besökare en mer avslappande miljö.
Kultur (<i>Culture</i>)	Dimension som innehåller inslag av mänsklig kultur som statyer eller fontäner. Kan förklaras som människans behov av att förstå sin omgivning utifrån naturen och kulturen.
Utsikt (<i>Prospect</i>)	Kan summeras som en öppen plats med god utsikt av ens omgivning.
Sociala (<i>Social</i>)	En omgivning som ger utrymme och möjlighet till sociala aktiviteter.
Utrymme (<i>Space</i>)	Ett grönområde som uppfattas som stort och ger en känsla av frihet och som inte delas upp utan uppfattas som en helhet.
Artrikedom (<i>Rich in species</i>)	Dimension som påvisar vikten av att ha en stor artrikedom, med detta menas både djur och växter.
Fristad (<i>Refuge</i>)	Plats att kunna förändra, robust, intim, natur, oömma växter, buskar att gömma sig i
Serene (<i>rofylld</i>)	En miljö som är ostörd, lugn och tyst. En tillflyktsort utan större mängder människor där man känner sig trygg.

Figur 1: De åtta dimensionerna (Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. 2010)

Översättning: Andreas Ädling

Bostadsgården som mötesplats

Bostadsgårdar är inte bara platser för avkoppling och återhämtning, det är även en plats för möten. Jan Gehl (2010, ss. 19-23) tar i boken Life between buildings upp lekande barn som ett exempel på detta. Barn som leker drar oftast spontant till sig andra barn som vill vara med. Det här är något som också kan appliceras på människor i alla åldrar: människor lockar till sig andra människor (Gehl, J. 2010, ss. 17-19).

Problemet med detta är att det förutsätter att människor lockas till platsen från början av en annan anledning. En bostadsgård behöver med andra ord uppmuntra boende att ta sig dit. Det är här vi landskapsarkitekter har ett ansvar.

Värdet av en välskött utemiljö

Joke Luttk (2000, 164-165) visade i en studie i Nederländerna att bostadsområden där bostäder med utsikt mot eller i närhet till grönska eller en park hade ett högre marknadsvärde på mellan 4-8 procent. Även bostadsområden angränsande till parker hade 6 procent högre marknadsvärden.

En tidigare studie utförd av Peiser och Schwann i Dallas visar att många boende intill offentliga grönområden upplever att deras marknadsvärde är 15 procent högre på grund av den närliggande grönskan (1993, refererad i Woolley. Rose. Carmona & Freedman. 2004). I samma studie kan man även se att över hälften av de tillfrågade som saknade närhet till offentliga grönområden önskade att de hade intilliggande grönområden.

Även bristen på kontinuerligt underhåll av ett bostadsområdes utemiljöer kan påverka hur människor ser på området i sin helhet och även påverka nivån av vandalisering och kriminalitet. Wilson & Kellings ”Broken windows theory” (1982, refererad i Carmona. Tiesdell. Heath & Oc. 2003) visar att om exempelvis ett fönster går sönder eller om en vägg blir utsatt för graffiti utan att det åtgärdas kommer snart området utsättas för ännu mer skadegörelse. Detta eftersom eftersatta utemiljöer som inte åtgärdas ger signaler om att ingen bryr sig om dem.

Redan i planeringsstadiet är det viktigt att se utemiljöerna ur ett skötselperspektiv, speciellt vid valet av växtmaterial eftersom utemiljöns utformning påverkar vilka arter som är lämpliga. Exempelvis är trädarter som producerar stora mängder frukt olämpliga att använda i miljöer med mycket hårdgjord yta eftersom det leder till långtgående skötselåtgärder i form av städning när frukten måste rensas bort (Sjöman & Slagstedt 2015. ss. 350-352).

Ett annat exempel är buskage som varje år måste klippas ned för att dessa växer upp och täcker för fönstren. Här är det bättre att använda en art som inte blir så hög och på så sätt slippa kostnaden för att klippa ned den årligen. (SABO 2009. s.33).

Kvarteret Kandidaten

Kvarteret Kandidaten ligger i stadsdelen Kåbo längs S:t Johannesgatan i Uppsala. Kvarteret är centralt placerat med cirka 1,5 kilometer till Stora torget. Bostadsområdet har en egen bostadsrättsförening, brf Kandidaten, som officiellt registrerades år 2005. Bostadsområdet består av tre byggnader i fem våningar som började byggas år 2003. Byggnaderna är placerade i en rak linje från sydväst till nordöst vilket skapar två separata bostadsgårdar mellan husen samt en mot en närliggande rondell. Bostadsgården mot rondellen har även en mindre lekplats.

Figur 2. Kvarteret Kandidaten i förhållande till centrala Uppsala © Lantmäteriet, i2014/764

Figur 3. Kvarteret Kandidaten © Lantmäteriet, i2014/764

Begreppsprecisering

Bostadsnära natur: Bostadsnära natur är de gröna områden och ytor som ligger inom 300 m från bostaden (Boverket 2007, s. 14).

Bostadsgård: Den gårdsplan eller plats som finns mellan husen. (Torseke Hulthén 2000, s. 87). Malena Larsvall (1993, refererad i Torseke Hulthén 2000, s. 87) definierar bostadsgården som de obe-

byggda delar som bildas av omgivande byggnader och inhägnader.

Återhämtning: Definieras enligt Nationalencyklopedin (2015) som att bringa tillbaka till normalt tillstånd efter ansträngning med avseende på kroppen eller dess funktioner.

Återhämtande effekter: Den återhämtande effekt på mental trötthet som kan ges genom att spendera tid i naturmiljöer som exempelvis parker, trädgårdar eller i vildmarken (Kaphlan & Kaphlan 1998, ss. 16-21).

Rumslighet: Graden av rumskänsla, slutenhet och avgränsning hos rummet (Laike 2005, S. 131).

Skötsel: Årligen återkommande åtgärder för att upprätthålla funktion och kvalitet (SABO 2009, s. 28).

Underhåll: Åtgärder som sätts in efter kontroll och beslut för att återställa eller utveckla funktion (SABO 2009, s. 28).

Utplanteringsväxter: Växter som planteras ut årligen och som ska ge upplevelse av färg och växtprakt (SABO 2009, s. 34).

Etableringskostnad: Kostnaden för att anlägga en viss yta, exempelvis kostnaden för att bygga en växtbädd och plantera ett antal perenner.

Skötselkostnad: Kostnaden för att finansiera årliga återkommande åtgärder för att upprätthålla en plats funktion och kvalitet.

Fickparker: Mindre platser som är anpassade till sitt läge i stadsrummet, eller som en park i parken. Har en tydlig rumslighet, ofta med klippta häckar. Växtmaterialet utnyttjas för att skapa upplevelser och dynamik, där perenner är en viktig del. Gräsytor finns ofta inte eller så är de minimala, vilket gör att särskilt mycket omsorg läggs på de hårdgjorda ytorna (Enköpings kommun 2014).

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka vad konsekvenserna blir för en ny utformning av tre bostadsgårdar i kvarteret Kandidaten i Uppsala ifall billiga alternativ för etablering och skötsel används. Även om fokus ligger på att minimera kostnaderna för utemiljön ska bostadsgårdarna fortfarande vara anpassade efter de boendes användande och behov. Detta kommer att resultera i ett idéförslag på hur en möjlig gestaltning av bostadsgårdarna kan komma att se ut.

Frågeställning

Hur påverkas utformningen av Kvarteret kandidatens bostadsgårdar ifall fokus ligger på låga etablerings- och skötselkostnader samtidigt som de är anpassade efter de boendes användande och behov av utemiljön?

Avgränsningar

Detta arbete begränsas till bostadsrättsföreningen Kandidatens tre bostadsgårdar samt planteringsytorna längs fasaderna och vid entréerna. Arbetet utmynnar i ett gestaltungsförslag över alla tre bostadsgårdar. Den närliggande mark som tillhör kommunen respektive Stiftelsen Norrlandsgårdarna tas med som en faktor i gestaltningen att förhålla sig till men kommer inte att gestaltas eller planeras in.

En enkätundersökning skickas ut endast till de boende inom kvarteret Kandidaten. Närliggande bostadsområden och dess boendes behov behandlas inte i detta arbete.

Metod

Metoden är indelad i litteraturstudie, undersökning av etablerings- och skötselkostnader, inventering och analys, enkätundersökning, intervjuer samt gestaltning.

Undersökning av etablerings- och skötselkostnader

Valet av mark- och växtmaterial gjordes utifrån ett kostnadsperspektiv där kostnaderna för etablering, skötsel och underhåll hade en avgörande roll. Etableringskostnaderna för markmaterial undersöktes genom att utgå ifrån S:t Eriks Prislista 2013 och Stångby plantskolas produktkatalog 2013/2014 för växtmaterialet.

Kostnaderna för skötsel och underhåll har baserats på ett parkskötselavtal upprättat av Uppsala kommun och en markentreprenör. Boken *5 steg för att styra skötsel av utemiljö* (SABO 2009) har även använts för att undersöka vilken typ av skötsel en bostadsgårds olika delar behöver.

Inventering och analys

Bostadsgårdarna har inventerats i samband med platsbesök för att undersöka vad som i dagsläget finns på bostadsgårdarna. Buller, rumslighet, höjdförhållanden, sittytter, markmaterial, stråk, klimat och växtmaterial undersöktes eftersom dessa starkt påverkar hur bostadsgårdarna kan utformas.

Inventeringen utfördes under tre platsbesök den 5 maj, 8 maj samt den 12 maj. Platsbesöken utfördes mellan klockan 11 och 13 på förmiddagar och på eftermiddagar som pågick cirka 1-2 timmar per tillfälle. Inhämtandet av information från platsen utfördes genom fotografering och ritandet av enkla inventeringskartor för alla tre bostadsgårdar.

Lynch-inspirerad analys

Resultatet av inventeringen analyserades med hjälp av två olika metoder; en Lynch-inspirerad analys och en SWOT-analys.

Lynch använder sig av fem element; paths (stråk), edges (barriärer), districts (distrikt), nodes (målpunkter) och landmarks (landmärken) för att beskriva och dela upp en stads olika delar (Lynch 1960. ss. 47-48).

I arbetet används endast stråk, barriärer och målpunkter eftersom bostadsgårdarna till ytan är för små för att användandet av distrikt och landmärken ska vara relevant.

Stråk är de vägar som vi människor använder för att färdas på. Det kan vara allt från gång- och cykelvägar till motorvägar eller järnväg (Lynch 1960. s. 47).

Barriärer är element som bryter upp en stads olika delar. Det kan exempelvis vara en trafikerad bilväg eller en mur. Vissa barriärer kan vara lättare att korsa än andra men alla fungerar som en form av avgränsning (Lynch 1960. ss. 62-63, 65).

Målpunkter är fokuspunkter i städer där olika stråk kan korsas eller sammanstråla men de kan även vara en färdmål. Dessa målpunkter kan vara trafik Korsningar, tågstationer och även torg (Lynch 1960. ss. 72-75).

SWOT-analys

Ordet SWOT är en förkortning för analysmetodens olika delar Strenghts (styrkor), Weaknessess (svagheter), Opportunities (möjligheter) och Threats (hot).

En SWOT-analys användes för att identifiera bostadsgårdarnas styrkor och svagheter samt för att undersöka om det fanns några möjligheter eller yttre hot (Boverket 2006. s. 44).

Enkätundersökning

Fördelen med en enkät är att de ger möjlighet till att samla in mycket information i relation till den tid som det tar att utföra. En enkät kan de tillfrågade svara på i sin egen takt vilket kan resultera i mer övervägda svar (Ejlertsson 2014. ss. 11-12).

Nackdelen är risken för bortfall om respondenter väljer att inte svara på enkäten eller så kallade interna bortfall vilket innebär att enstaka frågor i enkäten inte besvaras (Ejlertsson 2014. ss. 25-27). För att minska bortfall är det därför viktigt att enkäten inte tar för lång tid att besvara, att frågorna är välformulerade samt att respondenten känner sig motiverad att delta i undersökningen (Ejlertsson 2014. ss. 40-41).

Enkäten skickades ut till samtliga 105 hushåll i kvarteret Kandidaten för att ta reda på hur de boende upplevde bostadsgårdarnas nuvarande tillstånd, hur de använde dem, vad de ansåg en bostadsgård ska innehålla och vad de ansåg saknades.

De besvarade enkäterna lämnades i en brevlåda märkt med

SLU:s logotyp som placerats i entréerna till varje hus entré.

Tidsperioden att lämna in svaren var en vecka mellan 3-11 juni.

Enkäten hade totalt 11 frågor i varierande utformning. Några var enklare bakgrundsfrågor, andra krävde mer ingående svar och fråga 6-8 hade olika kategorier i frågorna (se figur 4 för exempel).

- 1. Kön:
( ) Kvinna ( ) Man
- 2. Ålder:
( ) 13-18 ( ) 18-25 ( ) 26-40 ( ) 41-65
( ) 65>
- 3. Hur länge har du bott i kvarteret kandidaten?
( ) Mindre än ett år ( ) 1-3 år ( ) 4-10
( ) 10>
- 4. Tycker du om bostadsgårdarna?
( ) Ja ( ) Nej ( ) Till viss del
- 5. Vilken av bostadsgårdarna föredrar du att använda dig av och varför?
( ) 1 ( ) 2 ( ) 3
- 6. Hur använder du bostadsgårdarna idag med avseende på:
- 7. Hur upplever du bostadsgårdarna idag med avseende på:
- 8. Vad anser du är en bra bostadsgård skall vara, dvs. vad ska den innehålla och erbjuda?
- 9. Vad upplever du är det största för- och nackdelarna med bostadsområdet?
- 10. Är det något som du saknar på bostadsgårdarna idag? I så fall vad?
- 11. Om du fick bestämma själv, finns det något som du skulle vilja förändra? I så fall vad?

7) Hur upplever du bostadsgårdarna idag med avseende på:					
	Bra	Varken eller	Dålig	Spelar ingen roll	Kommentarer
Lekplatsens utformning					
Gräsytona					
Cykelställen					
Sittytor					
Belysning					
Känsla av trygghet					
Skötseln					
Växtmaterial (buskar träd etc.)					
Övrigt					

Figur 4: En av frågorna i enkäten.

Intervju

Två semi-strukturerade intervjuer utfördes och frågorna utformades för att ge mer öppna svar på frågorna istället för enkla svar som ja och nej.

Kvalitativa studier har ofta mer öppna frågor och används för att förstå människors sätt att tänka och resonera. (Trost 2010 ss. 31-35).

Amalia Nilsson är ordföranden för bostadsrättsföreningen och intervjuades för att få styrelsens synpunkter på bostadsgårdens nuvarande tillstånd.

Susanne Pettersson som är medlem i bostadsrättsföreningen, intervjuades för att ge en boendes perspektiv.

Utöver dessa utfördes en kort intervju med en anställd på PEAB AB (som vill förbli anonym) för att ta reda på vad det kostar att anlägga en växtbädd per kvadratmeter.

Intervjufrågor

- Vad tycker du om bostadsgårdarnas utseende i dagsläget?
- Hur använder du/ni bostadsgården idag?
- Vad är det bästa med bostadsgårdarna?
- Vad är det sämsta med bostadsgårdarna?
- Vad tycker du om lekplatsens utformning idag?
- Vad tycker du om lekplatsens placering?
- Anser du att något saknas på bostadsgårdarna?
- Vad är det som är viktigast att åtgärda på bostadsgårdarna?
- Vad är det viktigaste med en bostadsgård för dig?

Programpunkter

Ett antal programpunkter utformades utifrån den samlade informationen från inventering, enkätundersökning, intervjuer samt analysen av bostadsgårdarna. Dessa ligger till grund för gestaltningen.

Koncept

Koncept kan ses som ett antal idéer som tillsammans skapar och vägleder en gestaltning (Lawson 2006, s. 189).

Tillsammans med programpunkterna fungera som en utgångspunkt vid utvecklandet av idéförslaget.

Resultat

Detta avsnitt inleds med resultatet av undersökningen av etablerings- och skötselkostnader. Därefter redovisas inventering och analys av bostadsgårdarna, de tydligaste resultaten från enkätstudien och en sammanfattning av de utförda intervjuerna. Resultaten sammanfattas till ett antal programpunkter och avslutningsvis redovisas konceptet.

Undersökning av etablerings- och skötselkostnader

Undersökningen visar att de växtmaterial som har högst skötselkostnad är perenner följt av formklippta buskar och prydnadsbuskage. De med lägst skötselkostnad är friväxande häck och parkträd (Kontoret för samhällsutveckling 2014, s. 65).

Enligt 5 steg för att styra skötsel av utemiljö (SABO 2009, ss. 34-35, 52-54) kräver utplanteringsväxter, rabattrosor och växter i urnor alla en stor mängd skötsel. Främst är det gödsling, ogräsbekämpning, luckring av jord och vattning som behöver utföras. Urnor bör även tas in efter växtsäsongen och göras rent innan de används igen (SABO 2009, s. 53).

Av markmaterial har trä den största skötselkostnaden följt av sten- och betongplattor. Lägst skötselkostnad har asfalt och grus (Kontoret för samhällsutveckling 2014, s. 65).

Träd har den dyraste inköpskostnaden bland växtmaterialen. Priset kan variera stort beroende på vilken art man väljer. Även inom arterna kan priset variera beroende på plantans storlek. Exempelvis för Naverlönn (Acer campestre fk UPPSALA E) kostar ett ungträd med topphöjden 150-200 cm 360 kronor medan ett uppstammat exemplar som omplanterats fem gånger och har en stamdiameter på 30-35 cm kostar 18.500 kronor. (Stångbykatalogen 2013, kap. 2 s. 11).

Perenner och buskar varierar i pris mellan de olika arterna. Minimum för inköpskostnaden per planta är cirka 20 kr för perenner och 10 kr för buskar om de är häckplantor (Stångbykatalogen 2013, kap. 2 s. 28 & kap. 5 s. 10). Buskar kan även köpas in som äldre och kraftigare plantor (har beteckningen buskkvalité) vilket har en högre minimumkostnad på cirka 40 kr (Stångbykatalogen 2013, kap. 2 s. 75). Den totala kostnaden för att anlägga en växtbädd är cirka 450 kronor m2.

För markmaterial är inköpskostnaden för betongplattor minimum 230 kronor per kvadratmeter. För grus varierar det beroende på vilken sort som används. Exempelvis är priset för svart granit med storleken 8-16 mm för 80 kronor (Byggmax u.å.).

Inköpskostnaden för asfalt beror till stor del på anläggningskostnaden eftersom det kräver mycket förarbete och

Växtmaterial	Skötselkostnad	Inköpskostnad
Prydnadsbuskage	30 kr per m²	från cirka 40 kr per planta.
Friväxande häck	6 kr per m²	från ca 12-25 kr per planta.
Formklippt buskage (häck)	30 kr per m²	från ca 12-25 kr per planta.
Perenner	50 kr per m²	från ca 20 kr st.
Parkträd	10 kr st	Stor prisskillnad mellan olika arter och plantans storlek.
Markmaterial		
Asfalt	0,35 kr per m²	cirka 350 kr per kvadratmeter. Beroende på anläggningskostnaden.
Grus	0,5 kr per m²	svart granit 8-16 mm, ca 80 kr för 80 kg varierar dock beroende på sort och storlek.
Sten-/ betongplattor	6 kr per m²	från ca 230 kr per m².

Figur 5. Tabell över skötsel- och inköpskostnad av mark- och växtmaterial.

maskiner. Kostnaden per kvadratmeter beräknas till runt 350 kronor (Lägga asfalt 2014).

Inventering och analys

Kvarteret Kandidaten har tre separata bostadsgårdar och för att förenkla beskrivningarna i inventeringen kallas de Bostadsgård 1 (B1), Bostadsgård 2 (B2) och Bostadsgård 3 (B3).

Klimat

På grund av sitt öppna läge är Bostadsgård 1 exponerad för blåst från norr, öster och delvis från söder. Bostadsgård 2 och 3 är däremot skyddade tack vare sin placering mellan husen.

Bostadsgård 1 har sol på förmiddagen och bostadsgård 2 och 3 har sol främst mitt på dagen mellan klockan 11 och klockan 14.

Vid det första platsbesöket var vädret mulet och det blåste en svag vind, men vid de två andra tillfällena var det mest klart och vindstilla.

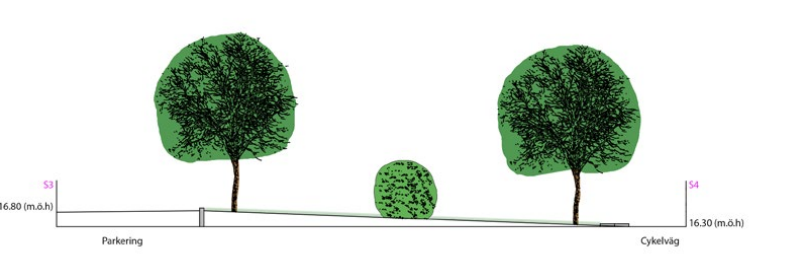
Rumslighet

Bostadsgård 1 ligger öppen mot de kringliggande vägarna och den angränsande gräsmattan vid dess sydöstra sida. B1 är det enda element som bidrar till bostadgårdens rumslighet.

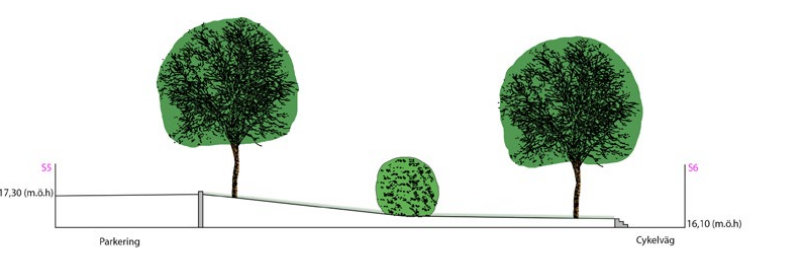
Bostadsgård 2 och 3 har genom sina placeringar en hög känsla av rumslighet men de är helt öppna mot S:t Johannesgatan och cykelvägen.

Figur 6. Sektion av höjdförhållanden i Bostadsgård 1. Utmarkerat i figur 11. Illustration: Andreas Ädling

Figur 7. Sektion av höjdförhållanden i Bostadsgård 2. Utmarkerat i figur 11. Illustration: Andreas Ädling

Figur 8. Sektion av höjdförhållanden i Bostadsgård 3. Utmarkerat i figur 11. Illustration: Andreas Ädling

Höjdförhållanden

Bostadsgård 1 har en plan yta utan större lutningar medan de två andra bostadsgårdarna lutar ned mot cykelvägen i söder.

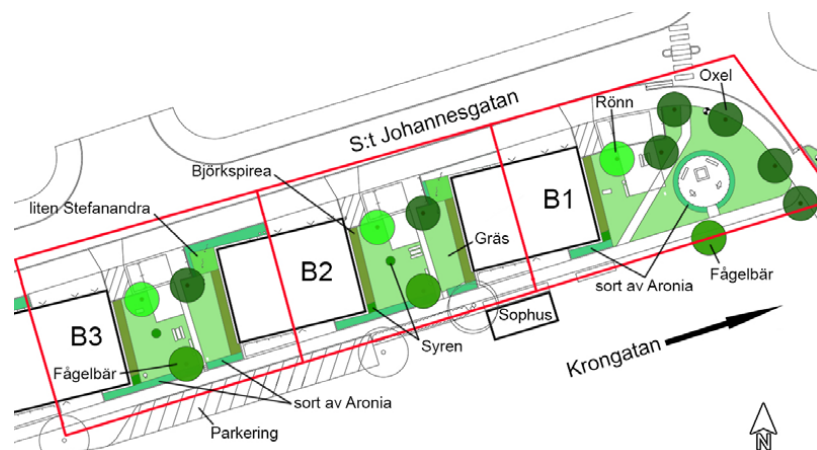
Bostadsgård 3 har en större höjdskillnad än Bostadsgård 2 och därför har den en trappa på tre trappsteg ned mot cykelvägen.

Bostadsgård 1 har en dagvattenbrunn placerad i mitten av gräsmattan väster om lekplatsen och gräsmattan har en svag lutning i dess riktning. Bostadsgård 2 har en dagvattenbrunn placerad i anslutning till cykelvägen och Bostadsgård 3 har en placerad i gräsmattan bredvid dess trappa

Sittytor

Bostadsgårdarna har en platsgjutna bänk och ett picknickbord var. Bostadsgård 1 har utöver detta även två extra platsgjutna bänkar i dess lekplats. Eftersom picknickbord tidigare har blivit ivägburna av studenter från det intilliggande studentbostadsområdet är picknickborden fastkedjade i marken.

Figur 9. Inventeringskarta: Växtmaterial, skala: 1:900 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

Växtmaterial

Följande växtarter kunde identifieras på bostadsgårdarna, se inventeringskartan för deras placering.

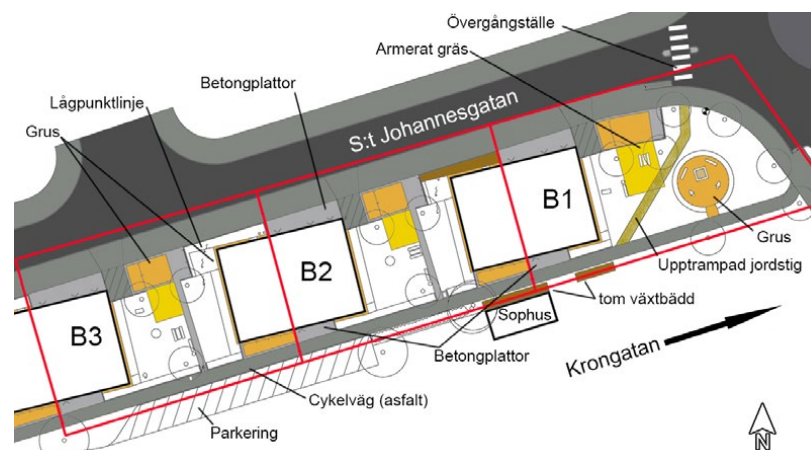
Svenskt namn:	latinskt namn:
sort av Aronia	<i>Aronia</i> (oklart vilken sort)
Björkspirea	<i>Spiraea betulifolia</i> 'Tor'
Fågelbär	<i>Prunus avium</i>
Oxel	<i>Sorbus intermedia</i>
Rönn	<i>Sorbus acuparia</i>
liten Stefanandra	<i>Stephanandra incisa</i> 'Crispa'

Markmaterial

Det markmaterial som finns på bostadsgårdarna är asfalt, armerat gräs, stora och små betongplattor och grus. Asfalt används längs de gång- och cykelvägar som går parallellt med kvarteret. Armerat gräs täcker delar av alla tre bostadsgårdar men dessa har nästan helt växt igen. Betongplattor är placerade vid entréerna till husen och grus

Figur 12. Skadade Aroniabuskar vid lekplatsen på Bostadsgård 1. © Andreas Ädling

Figur 10. Inventeringskarta: Markmaterial, skala: 1:900 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

används vid cykelställ samt i lekplatsen.

Utöver detta har en jordstig trampats upp som går genom bostadsgård 1 och det finns även tre tomma växtbäddar vid entréerna till huset på bostadsgård 1.

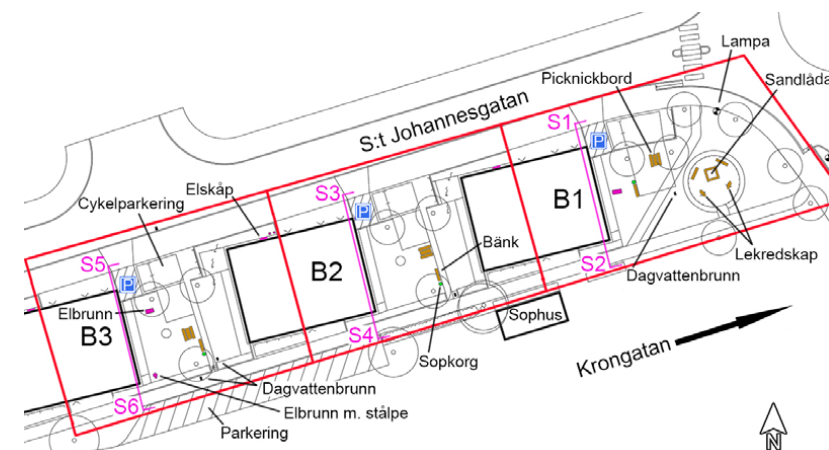
Buller

Bostadsgård 1 har rondellen Krongatan-S:t Johannesgatan längs sin nordöstra sida. Krongatan är en mycket trafikerad bilväg, särskilt under tidig morgon och sen eftermiddag. Bullernivån för Bostadsgård 1 är som bostadsgård hög.

Bostadsgård 2 och Bostadsgård 3 skyddas av husen från bullret från rondellen. S:t Johannesgatan som går parallellt med bostadsområdet är inte lika trafikerad. Bullernivån för bostadsgård 2 och bostadsgård 3 är låg.

Figur 13. Armerat gräs & upptrampad jordstig på Bostadsgård 1. © Andreas Ädling

Figur 11. Inventeringskarta: Markutrustning, skala: 1:900 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

Figur 14. Sittmöbler på Bostadsgård 2. Bänken är fastgjuten i marken och picknickbordet är fastkedjat. © Andreas Ädling

Figur 15. Cykelställ på Bostadsgård 1. © Andreas Ädling

Lynch-inspirerad analys

Stråk: Bostadsgård 1 har en upptrampad jordstig som diagonalt korsar dess yta från övergångsstället till cykelvägen, som skapats som en genväg för att inte behöva gå runt området. Bostadsgård 2 och 3 har varsin väg som går från S:t Johannesgatan ned till cykelvägen. Utöver detta fungerar S:t Johannesgatan och cykelvägen som stråk som går parallellt med bostadsområdet. S:t Johannesgatan används mycket av gång- och cykeltrafik som tar sig mellan stadsdelen Flogsta och centrala Uppsala.

Barriärer: Husens fasader skapar barriärer mellan bostadsgårdarna eftersom deras placering helt blockerar både de fysiska och visuella kopplingarna mellan dem. S:t Johannesgatan och cykelvägen fungerar även som barriärer och visar tydligt vart bostadsgårdarnas yta slutar. För Bostadsgård 1 är Krongatan också en barriär.

Målpunkter: På bostadsgård 1 är lekplatsen en målpunkt för barnfamiljer i området. Bostadsgård 2 och 3 saknar tydliga målpunkter. Precis som bostadsgård 1 har de picknickbord som kan användas men de är inte tydliga målpunkter. Entréerna till husen kan uppfattas som målpunkter men dessa är placerade ut mot vägarna och inte mot bostadsgårdarna.

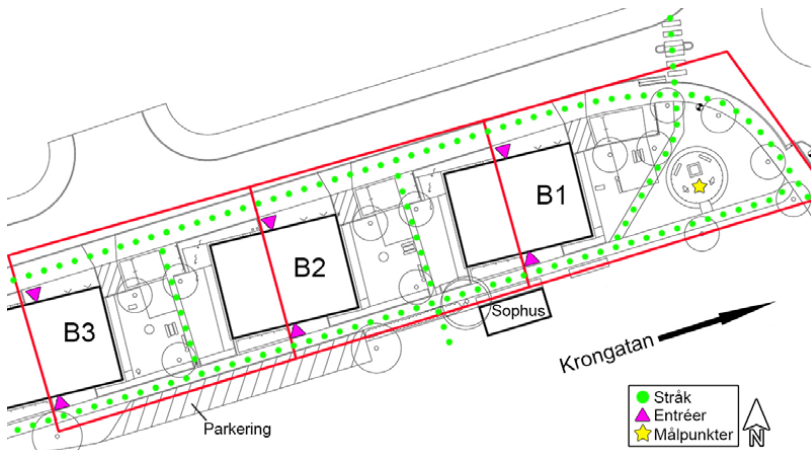
SWOT-analys

Bostadsgårdarna har möjligheter att kunna ha någon form av uteplats, som kan användas av de boende. De tydliga omkringliggande barriärerna, S:t Johannesgatan och cykelvägen skapar förutsättningar för en tydlig rumslighet.

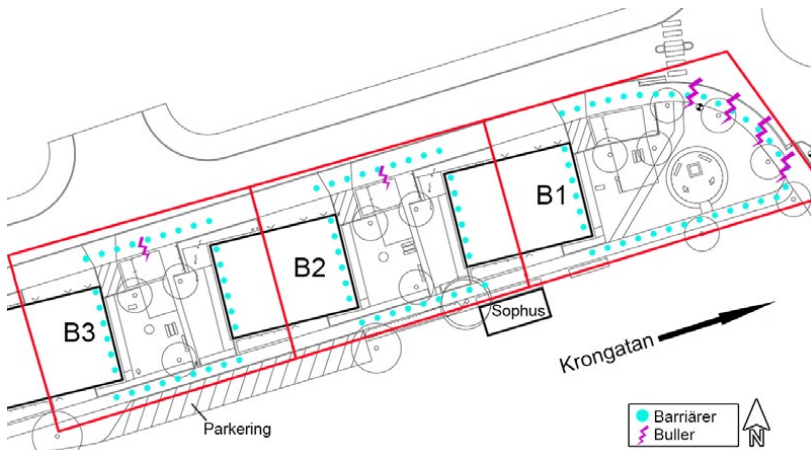
Avsaknad av insynsskydd är bostadsgårdarnas största svaghet. Slitet växtmaterial, tomma växtbäddar och den upptrampade jordstigen ger tillsammans ett intryck av ett bostadsområde där ingen bryr sig om utemiljön.

Styrkor: <ul style="list-style-type: none"> • Tydliga gränser/barriärer • Lummigt • Befintliga träd	Svagheter: <ul style="list-style-type: none"> • Inga starka målpunkter • Svag rumslighet • Slitna och döda växter • Växtbäddar som saknar växter • Inget insynsskydd
Möjligheter: <ul style="list-style-type: none"> • Utrymme att skapa mötesplatser/målpunkter • Skapa tydligare rumslighet • Öka insynsskyddet	Hot: <ul style="list-style-type: none"> • Korsande gång- och cykeltrafik • Ökad biltrafik • Graffiti • Stöld av utemöbler

Figur 16. Översiktssbild för resultaten av SWOT-analysen

Figur 17. Analysskarta: Stråk, entréer & målpunkter; skala: 1:900 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

Figur 18. Analysskarta: Barriärer & buller; skala: 1:900 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

Enkätstudien

Av 105 enkäter som skickades ut besvarades 24. Det vill säga en svarsfrekvens på cirka 23 procent.

17 personer använder Bostadsgård 2 och 3 och tre använder bostadsgård 1. De användes av totalt 17 av de 24 ifyllda enkäterna (endast tre använde bostadsgård 1). Fem personer upplever att bostadsgård 1 är för nära rondellen och att lekplatsen är för exponerad mot bilvägarna. Tre personer är nöjda med lekplatsen.

De viktigaste komponenterna en bostadsgård ska innehålla är, enligt de svarande, en lugn och ostörd miljö (20 av 24), utrymme för sociala aktiviteter som grillning eller fester (17 av 24) och att gården har ett vackert utseende med exempelvis buskar med vacker blomning (16 av 24).

Fler sittplatser, utrymme för eller möjlighet att kunna grilla på bostadsgården samt bättre insynsskydd var återkommande

kommentarer i enkäten. Detta var även det som flest ansåg saknades på bostadsgårdarna.

Fler cykelställ eller annan lösning på förvaring av cyklarna anser sju personer. 11 av 24 upplevde cykelställena som dåliga jämfört med att 3 av 24 upplevde dem som bra.

Intervjuerna

Det viktigaste var att bostadsgårdarna ser bra ut och ger ett bra första intryck. Deras nuvarande utseende är för slitet och behöver åtgärdas. Gemensamma uteplatser saknas och bostadsgård 1 är för exponerad mot biltrafiken vid rondellen.

Enligt Amalia har det nyligen satts in extra cykelställ både på framsidan och baksidan men baksidans cykelställ är inte helt fyllda. Kan bero på att baksidan har ett sämre belysning och att cykelvägen tidigare hade mycket mer höga och överhängande buskage.

Programpunkter

- » Skapa ett mer välvårdat intryck
- » Öka insynsskyddet mot omgivande stråk
- » Skapa fler gemensamma uteplatser
- » Ge bostadsgårdarna en tydligare rumslighet
- » Bevara välmående växtmaterial
- » Välj nya material med låg etablerings- och skötselkostnad

Koncept

Det koncept som under arbetsprocessen tagits fram har fått namnet *Halvslutna rum*.

Inspirationen för konceptet kommer från som på små ytor kan ge stora värden för vila och återhämtning. Exempel på fickparker är Fridegårdsparken och Fisktorget i Enköping.

Fridegårdsparken har höga och omslutande häckar som skapar en sluten privat miljö utan att besökarna känner sig instängda. Fisktorget ligger öppet mot Enköpingsån samtidigt som den har en skyddande vägg av buskar och träd mot de närliggande vägarna. Båda exemplen lyckas med olika förutsättningar att ge en tydlig rumskänsla som är skyddad från den närliggande trafiken.

Konceptet halvslutna rum är en kompromiss mellan det helt öppna och det helt slutna. Den ger en stark känsla av rumslighet och att platsen är privat utan att den helt stänger ute omgivningen. Det är viktigt att användare kan uppleva en känsla av avskildhet och att utemiljön är en del av deras bo-stadsområde och inte en offentlig plats. Samtidigt får de inte vara helt sluta eftersom bostadsgårdarnas ringa storlek riskerar att upplevas som ännu mindre och att användare känner sig instängda. Här spelar grönska en viktig roll eftersom de bryter av och ger ett lummigare och mjukare intryck än de omgivande byggnaderna.

Figur 19. Fisktorget, Enköping. Foto: © Parkkontorets bildarkiv, Enköpings kommun. Publicerades med tillstånd av Parkkontorets bildarkiv, Enköpings kommun

Figur 20. Fridegårdsparken, Enköping. Foto: © Parkkontorets bildarkiv, Enköpings kommun. Publicerades med tillstånd av Parkkontorets bildarkiv, Enköpings kommun

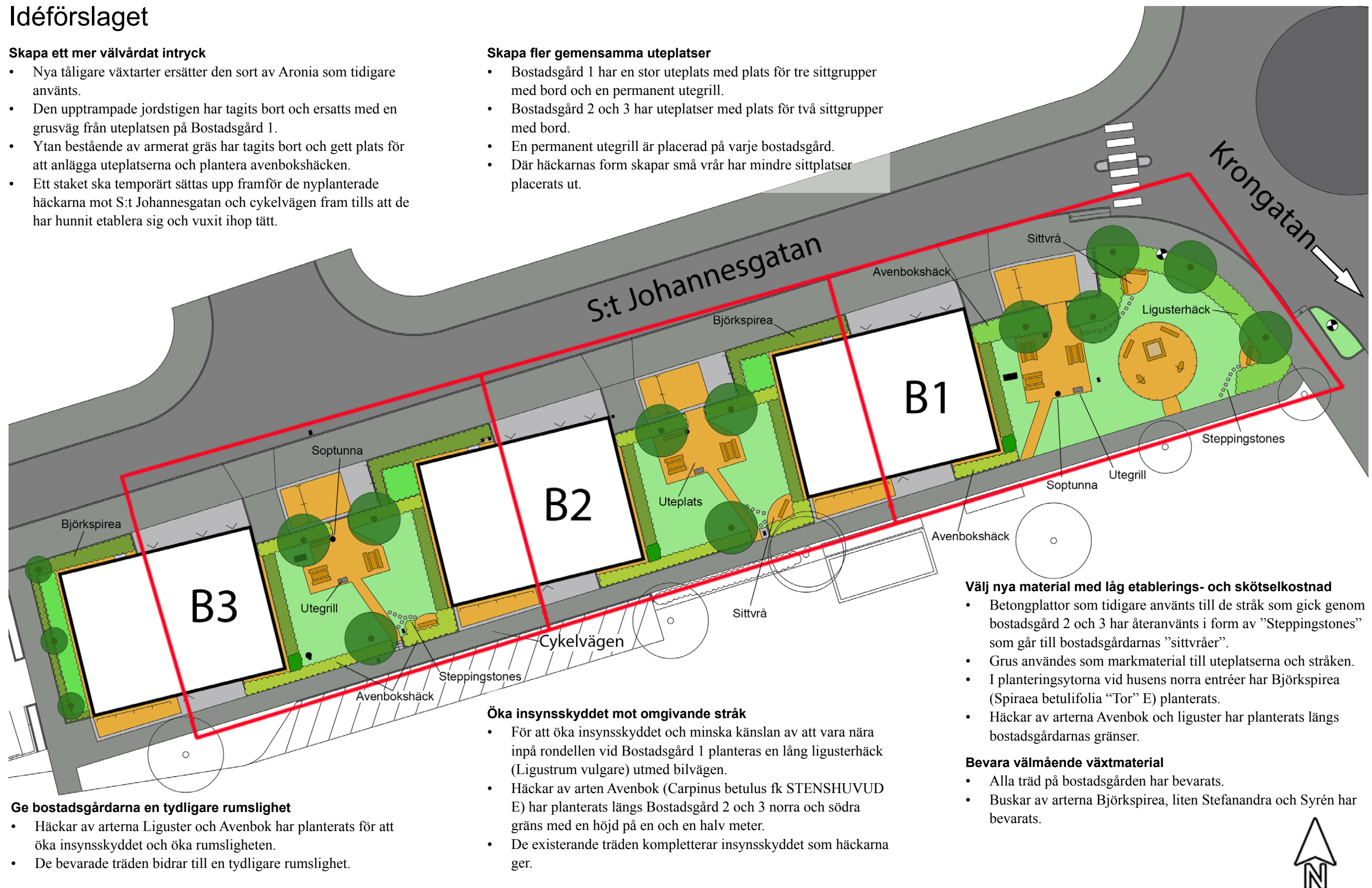
Idéförslaget

Skapa ett mer välvårdat intryck

- Nya tåligare växtarter ersätter den sort av Aronia som tidigare använts.
- Den upptrampade jordstigen har tagits bort och ersatts med en grusväg från uteplatsen på Bostadsgård 1.
- Ytan bestående av armerat gräs har tagits bort och gett plats för att anlägga uteplatserna och plantera avenbokshäcken.
- Ett staket ska temporärt sättas upp framför de nyplanterade häckarna mot S:t Johannesgatan och cykelvägen fram tills att de har hunnit etablera sig och vuxit ihop tätt.

Skapa fler gemensamma uteplatser

- Bostadsgård 1 har en stor uteplats med plats för tre sittgrupper med bord och en permanent utegrill.
- Bostadsgård 2 och 3 har uteplatser med plats för två sittgrupper med bord.
- En permanent utegrill är placerad på varje bostadsgård.
- Där häckarnas form skapar små vrår har mindre sittplatser placerats ut.

Ge bostadsgårdarna en tydligare rumslighet

- Häckar av arterna Liguster och Avenbok har planterats för att öka insynsskyddet och öka rumsligheten.
- De bevarade träden bidrar till en tydligare rumslighet.

Öka insynsskyddet mot omgivande stråk

- För att öka insynsskyddet och minska känslan av att vara nära inpå rondellen vid Bostadsgård 1 planteras en lång ligusterhäck (Ligustrum vulgare) utmed bilvägen.
- Häckar av arten Avenbok (Carpinus betulus f. STENSHUVUD E) har planterats längs Bostadsgård 2 och 3 norra och södra gräns med en höjd på en och en halv meter.
- De existerande träden kompletterar insynsskyddet som häckarna ger.

Välj nya material med låg etablerings- och skötselkostnad

- Betongplattor som tidigare använts till de stråk som gick genom bostadsgård 2 och 3 har återanvänts i form av "Steppingstones" som går till bostadsgårdarnas "sittvrår".
- Grus användes som markmaterial till uteplatserna och stråken.
- I planteringsytorna vid husens norra entréer har Björkspirea (Spiraea betulifolia "Tor" E) planterats.
- Häckar av arterna Avenbok och liguster har planterats längs bostadsgårdarnas gränser.

Bevara välmående växtmaterial

- Alla träd på bostadsgården har bevarats.
- Buskar av arterna Björkspirea, liten Stefanandra och Syrén har bevarats.

Figur 21. Idéförslag. Skala: 1-400 i A3. Illustration: Andreas Ädling. Underlag: © TEMA Arkitekter. Publicerades med tillstånd av Tema.

Diskussion

Syftet med detta arbete var att undersöka vad konsekvenserna blir för utformningen av kvarteret Kandidatens bostadsgårdar ifall billiga alternativ för etablering och skötsel användes. Samtidigt var det viktigt att utemiljön var anpassad till de boendes användande och behov. Därför valde jag i min bakgrund att redogöra för värdet av en välskött utemiljö även visa de miljöpsykologiska och sociala aspekter som en bostadsgård kan bidra med. Detta för att visa att även om man utformar en bostadsgård med en låg budget som fokus kan den inte vara för låg eftersom det då riskerar att förlora många av de värden som uppskattas på en bostadsgård.

Metoddiskussion

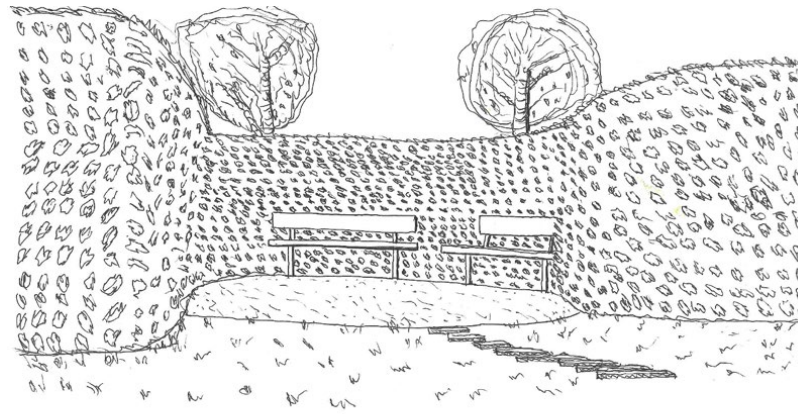
Inventeringen och analysen följde en process som jag ofta använt under utbildningens gång och jag upplevde att den gick bra. Här var det en stor tillgång att jag hade möjlighet att vid flera tillfällen kunna besöka platsen. Här kunde dock fler platsobservationer under olika tidpunkter, under helger och andra årstider gett viktig information om användandet. Ytterligare platsobservationer kunde även ha gett mer insikt om skälet till att cykelställen på baksidan av husen mot cykelvägen inte fylls beror på att det känns som en mer otrygg plats att parkera cykeln där.

Den största källan till information om området kom ifrån den enkätstudie som utfördes. Den anser jag generellt var lyckad och den gav mig en tydlig uppfattning om vad de boende ansåg om bostadsgårdarna och vad de önskade att den innehöll. I efterhand kan jag se två problem med undersökningen, det första var att väldigt få svarande, endast 24 av 105 hushåll. Även om svaren gav mig värdefull information kan den inte ses som representativ för kvarteret Kandidaten i sin helhet. Det andra var att en del av frågorna kunde behövts formuleras om för att bli mer tydliga och specifika för att ge mig mer information. Dessa formuleringar kan även ha misstolkats av de svarande vilket kan ha påverkat svaren.

Intervjuerna gav mig en större förståelse för svaren i enkäten men också information om varför gården ser ut som den gör. Däremot hade det nog varit bättre att ha utfört fler än två intervjuer för att få in flera perspektiv.

Undersökningen av etablerings- och skötselkostnader var svår eftersom att kostnaden för anläggandet av exempelvis en uteplats eller en grusgång skiljer sig starkt från fall till fall. Därför var det svårt att hitta en ungefärlig kostnad, förutom för växtbäddar och asfalt, vilket resulterade i att undersökningen främst fokuserade på kostnaden för inköp och skötsel.

Framtagandet av ett gemensamt koncept för bostadsgårdarna som

Figur 22. Visionsbild av en "sittvrå". Illustration: Andreas Ädling

helhet var svårt eftersom Bostadsgård 2 och 3 har liknande utseende och förutsättningar medan Bostadsgård 1 är helt annorlunda. Att öka bostadsgårdarnas rumslighet och privatkänsla var något som växte fram under studiens gång.

Halvslutna rum uppkom som koncept genom att jag länge funderade på och undersökte hur bostadsgårdarna kunde få mer privatkänsla samtidigt som att de inte skulle upplevdes som för små eller att användare känner sig instängda. Associationerna gick tidigt till fickparker eftersom de arbetar med små ytor som ska kunna ge många värden samtidigt.

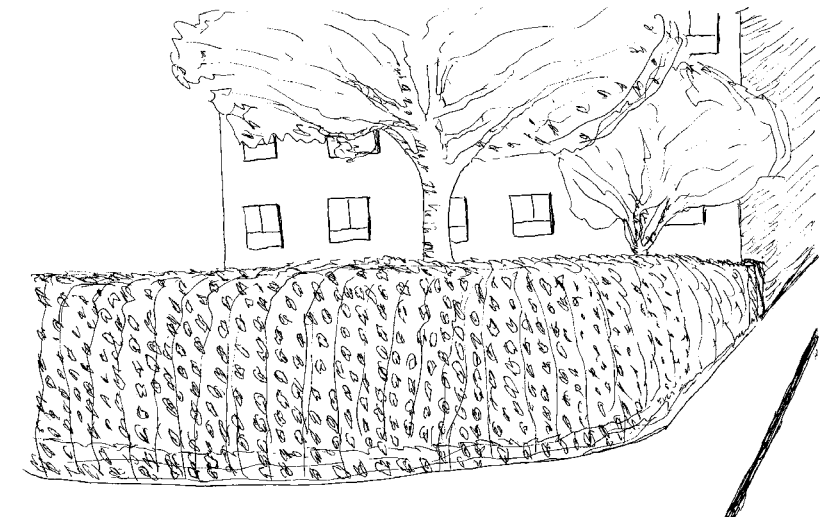
Resultatdiskussion

Det framtagna idéförslaget har utformats efter målet att i största möjliga utsträckning följa programpunkterna. Starkare rumskänsla och gemensamma uteplatser har varit fokus eftersom båda motverkar problem som boende har haft med bostadsgårdarnas nuvarande utformning.

Inga fler cykelställ ritades in i förslaget trots att det kommit upp som ett önskemål i enkäten. Detta på grund av att de cykelställ som finns på husens baksidor aldrig har varit fullsatta under något av platsbesöken. Ytterligare platsobservationer kunde ha gett mer insikt om detta men skälet till att de inte fylls kan även vara att det känns som en mer otrygg parkering för cykeln. Cykelförråd kom upp i enkätstudien men valdes bort av ekonomiska samt att de skulle ta upp för stor yta av bostadsgårdarna.

Fisktorget i Enköping har varit en förebild för Bostadsgård 1. En närliggande korsning döljs av ett stora buskage bestående av buskar, häckar och fler träd. Detta sätt att visuellt dölja en trafikerad korsning har varit inspiration för utformningen av den ligusterhäck som ritats in mot rondellen.

Från Fridegårdsparken var inspirationen främst den rumslighet

Figur 23. Visionsbild av Ligusterhäcken när man ser den från Rondellen Illustration: Andreas Ädling

som de höga häckarna och buskarna bidrog med till parken. Den avskilda rumsligheten användes för att appliceras på bostadsgård 2 och 3 med höga skyddande häckar som ger platsen ett ökat insynsskydd och med en central mötesplats i mitten i form av en uteplats.

Bostadsgårdarna skiljer sig från dessa fickparker genom att de inte alls har en lika stor mångfald av växter utan har ett fåtal arter och inga perenner. Detta beror på att flera sorters växter leder till ökade skötselkostnader.

En felkälla som är viktig att nämna är att underlaget som använts i arbetet från början inte hade samma utseende som området har i dagsläget. Detta beror på att en rondell byggts efter att området färdigställdes vilket har minskat ytan för bostadsgård 1. Därför har jag anpassat underlaget till att likna det utseende som den har idag vilket gör att områdets mått troligen inte helt stämmer överens med verkligheten.

Slutdiskussion

Jag inledde detta arbete med målet att undersöka vilka konsekvenser det får för utformning och sociala aktiviteter om man väljer billiga alternativ för anläggning och skötsel. Det jag kom fram till är ett idéförslag där så mycket som möjligt av det befintliga mark- och växtmaterialet bevaras eller återanvänds. Ett mindre antal sorters växter används i gestaltningen för att förenkla skötsel. Växtmaterial som kräver mycket skötsel eller som har väldigt höga inköpskostnader har valts bort. Dyrare markmaterial som betongplattor undveks eftersom de har en hög etablerings- och skötselkostnad.

Däremot ansåg jag att en högre kostnad för fler utemöbler och utegrillar är befogad för att skapa sociala utrymmen som lockar de boende att använda sig av bostadsgårdarna.

För att ta fram ett billigare alternativ än det som föreslagits måste element tas bort från förslaget. Detta betyder mindre yta för mötesplatserna och mindre markutrustning som bänkar, picknickbord och utegrillar. Aroniabuskarna ersätts inte av nya växtarter utan får stå kvar och planteringen av nya växtarter överlag behöver minskas. Konsekvenserna skulle i detta fall bli att fyra programpunkter inte kan följas; ökat insynsskydd, ökad rumslighet, fler gemensamma uteplatser och att skapa ett mer välvårdat intryck. En för låg budgetnivå kan alltså leda till en bostadsgård som inte löser dagens problem.

Med en obegränsad budget skulle däremot läget vara det motsatta. Bostadsgårdarna skulle ha ett mer varierat växtmaterial i planteringsytorna och perenner som har en hög underhållskostnad skulle planteras in i stor utsträckning. Markmaterial som betongplattor och andra stenplattor skulle ersätta grusytorna för att ge ett mer välordnat intryck. Belysning på delar av bostadsgårdarna och längs cykelvägen på baksidan skulle användas för att öka tryggheten under kvälls- och vintertid. Tak över cykelställen och en förbättrad lekplats är även alternativ för att förbättra miljön för de boende.

Referenser

Boverket. (2007). *Bostadsnära natur*. [Elektronisk]. Karlskrona: Boverket.
<http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2007/bostadsnara-natur/> (2015-08-24)

Boverket (2006). *Lär känna din ort*. [Elektronisk]. Karlskrona: Boverket.
Tillgänglig: http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2006/lar_kanna_din_or.pdf (2015-09-20).

Byggmax. (u.å). *Dekorsten 18kg Svart Granit Svart|Grå*. [Elektronisk].
<https://www.byggmax.se/sten/dekorsten-och-grus/dekorsten-18kg-svart-granit-svartgra-p02304> (2015-08-21)

Carmona, M. Tiesdell, S. Heath, T & Oc, T. (2003). *Public spaces - Urban spaces: the dimensions of urban design*. Abingdon: Routledge.

Ejlertsson, G (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
Enköpings kommun. (2014) Parkinformation. [Elektronisk].
<http://www.enkopings.se/swwwing/app/cm/Browse.jsp?PAGE=7203> (2015-11-22)

Gehl, J. (2010) *Life between buildings*. Skive: Arco Grafisk A/S.

Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. (2003), *Landscape planning and stress*. Urban forestry & Urban greening, 2(1), ss. 12-14.

Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. (2010). *The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration*. Landscape and urban planning, 94 (3), ss. 271-272.

Kaplan & Kaplan. Ryan, R.L. (1998) *With people in mind: Design and management of everyday nature*. Washington: Island Press.

Kontoret för samhällsutveckling. (2014). *Parkskötsel entreprenad nordvästra Uppsala*. (Dnr. GSN-2013-2725). Uppsala: Kontoret för samhällsutveckling.

Laike, T. Inomhusmiljöns betydelse för barns välbefinnande. I Johansson, M. & Küller, M. (red.) (2005). *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.s. 131
Lawson, B. (2006). *How Designers Think: The Design Process*. Demystified. 4. uppl. Oxford: Architectural Press.

Luttik, J. (2000). *The value of trees, water and open space as reflected by house prices in the Netherlands*. Landscape and Urban Planning, 48(3-4), ss.164-166.
Lynch, K (1960). *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts: MIT press.

Lägga asfalt. (2014). *Asfalt pris – Vad kostar asfaltering?*. [Elektronisk].
<http://www.laggasfalt.se/asfalt-pris/> (2015-08-21)

Nationalencyklopedins ordbok. (u.å). Uppslagsord: återhämta. [Elektronisk].
<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/aterhamta> (hämtad 2015-08-15)

Sjöman, H. & Slagstedt, J. (2015) *träd i urbana landskap*. Lund: Studentlitteratur.

SABO. (2009) *5 steg för att styra skötsel av utemiljö*. Stockholm: SABO.

S:t Eriks. (2013) *Prislista 2013 – mark, tak och va-system för en hållbar miljö*. Stockholm: S:t Eriks AB.

Stångby plantskola. (2013). *Stångbykatalogen 2103/2014*. Lund: Stångby Plantskola AB.

Torseke Hulthén, K. (2000) *Bra bostadsgårdar – här vill vi bo!*. Stockholm: Svensk byggtjänst. Stad & Land nr 164.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Woolley,H. Rose, S. Carmona, M. & Freedman, J. (2004) *The Value of Public Space: How high quality parks and public spaces create economic, social and environmental value*. [Elektronisk]. London: CABE space .
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http://www.cabe.org.uk/publications/the-value-of-public-space> (2015-08-16)

Figurer

Figur 1: Grahn, P. & Stigsdotter, U.A. (2010). *The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration*. Landscape and urban planning, 94 (3), ss. 270-271